

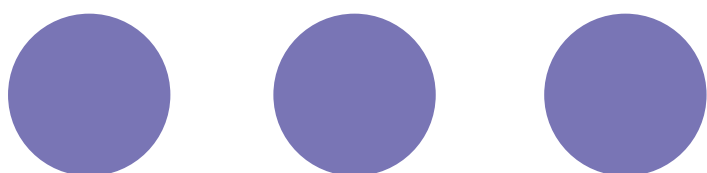

Evropska
komisija

Pregled izobraževanja in usposabljanja 2023

Primerjalno poročilo

POVZETEK

Evropski
izobraževalni
prostor

Stik z EU

Europe Direct je služba, ki odgovarja na vaša vprašanja o Evropski uniji.

Nanjo se lahko obrnete:

- s klicem na brezplačno telefonsko številko: 00 800 6 7 8 9 10 11
(nekateri ponudniki lahko klic zaračunajo),
- s klicem na navadno telefonsko številko: +32 22999696 ali
- z uporabo obrazca: https://european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_sl.

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2023

© Evropska unija, 2023

Politika Evropske komisije o ponovni uporabi dokumentov se izvaja na podlagi Sklepa Komisije 2011/833/EU z dne 12. decembra 2011 o ponovni uporabi dokumentov Komisije (UL L 330, 14.12.2011, str. 39). Če ni drugače navedeno, je ponovna uporaba tega dokumenta dovoljena na podlagi licence Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To pomeni, da je ponovna uporaba dovoljena, če je ustrezno naveden vir in so označene morebitne spremembe.

Za uporabo ali reprodukcijo elementov, ki niso v lasti Evropske unije, je morda treba za dovoljenje zaprositi neposredno imetnike pravic.

Pregled izobraževanja in usposabljanja 2023

PRIMERJALNO POROČILO
(Povzetek)

Povzetek

Učiteljski poklic

Pomanjkanje učiteljev in učiteljic je vse bolj zaskrbljujoče.

Zaradi pomanjkanja primerljivih podatkov je težko zajeti zapleten medsebojni vpliv ponudbe in povpraševanja v učiteljskem poklicu. Kljub temu se na podlagi dokazov za posamezne države pogosto poroča o pomanjkanju učiteljev in učiteljic, ki naj bi se v nekaterih primerih po pričakovanjih še povečalo. Pomanjkanje se razlikuje glede na demografske vidike, predmet in geografsko območje. Vidnejši primeri so šole v prikrajšanih regijah, na katerih primanjkuje osebja, pomanjkanje učiteljev in učiteljic naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, premalo učiteljev in učiteljic jezikov ter pomanjkanje moških učiteljev na nižjih ravneh izobraževanja. V državah, kot so Grčija, Portugalska, baltske države in Madžarska, pa se učiteljski kader tudi precej stara. Odzivi politike so običajno usmerjeni v odpravljanje pomanjkanja pri posameznih predmetih, ne pa v odpravljanje geografskih neravnovesij. Nekaj držav preučuje tudi inovativne rešitve, kot sta združevanje učiteljev in učiteljic z več šol ali drugačna organizacija šolskih urnikov.

Da bi povečali privlačnost učiteljskega poklica, je potreben uravnotežen pristop politike k zaposlovanju in zadržanju učiteljev in učiteljic.

Ocenjevanje privlačnosti učiteljskega poklica pomaga razumeti stopnji pritoka in zadržanja učiteljev in učiteljic. Države EU uporabljajo številne vzvode politike za povečanje privlačnosti učiteljskega poklica. Na primer, trudijo se zmanjšati veliko delovno obremenitev ter zgodaj prepoznati potrebe po podpori in razvoju s postopki ocenjevanja. Navedene države poleg tega razvijajo ukrepe za privabljanje večjega števila študentov k začetnemu usposabljanju učiteljev in učiteljic, na primer s programi štipendiranja, hkrati pa uvajajo alternativne poti do poklica. V primerjavi s povprečnimi plačami delavcev s terciarno izobrazbo so plače učiteljev in učiteljic še vedno nizke, države EU pa iščejo rešitve, naj gre za splošno zvišanje plač ali pa ciljno usmerjene dodatke. Bolgarija, Češka, Estonija, Litva in Romunija so v zadnjih letih močno zvišale plače, in sicer za 20 % do 70 %. Skratka, le celovit in uravnotežen pristop politike k zaposlovanju in zadržanju učiteljev in učiteljic je lahko kos zapleteni naravi pomanjkanja.

Ciljna področja na ravni EU

Napredek pri širitvi udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu stagnira.

Šest držav EU (Francija, Belgija, Danska, Irska, Švedska in Španija) je doseglo cilj na ravni EU za leto 2030, tj. 96-odstotno udeležbo otrok, starih tri leta in več, v predšolski vzgoji in varstvu. Vendar povprečje EU stagnira, saj je stopnja za leto 2021 (92,5 %) enaka stopnji za obdobje 2016–2017. Udeležba ostaja nizka v petih državah EU (v Grčiji, na Slovaškem, v Romuniji, na Hrvaškem in v Bolgariji). V mnogih državah EU je vrzel med koncem ustreznega plačanega dopusta ter zakonsko pravico do vzgoje in varstva predšolskih otrok še vedno velika. Kljub izzivom se države EU vse bolj osredotočajo na več kot le dostop in cenovno dostopnost ter poskušajo tudi izboljšati kakovost predšolske vzgoje in varstva. Ukrepi se običajno osredotočajo na učne načrte ali izobraževalne smernice, minimalne stopnje kvalifikacij za vzgojitelje in vzgojiteljice predšolskih otrok in usposabljanje učiteljev in učiteljic. Skoraj vse države EU poročajo o hudem pomanjkanju osebja, pri čemer so med regijami pogosto velike razlike.

20-letni uspeh pri zmanjševanju stopnje zgodnjega opuščanja šolanja se nadaljuje.

Povprečni delež učencev in učenk, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, še naprej pada, in sicer z 10,2 % leta 2019 na 9,6 % leta 2022. Vendar je še vedno potrebna previdnost, saj napredek prikriva precejšnje razlike med izobraževalnimi sistemi v EU. Kljub pandemiji COVID-19 je EU še vedno na dobri poti, da doseže svoj cilj za leto 2030, tj. da manj kot 9 % oseb, starih od 18 do 24 let, opusti izobraževanje, preden dosežejo vsaj višjo sekundarno izobrazbo. Kar zadeva odziv politike, začetno usposabljanje učiteljev in učiteljic, stalni strokovni razvoj in večdisciplinarne podpirne skupine vse bolj prispevajo k raznolikosti in vključevanju. V razširjenih ukrepih za preprečevanje ustrahovanja in nasilja ter storitvah psihosocialne podpore je opazen nov poudarek na dobrem počutju v šoli, čeprav dokazi o učinkovitosti teh odzivov politike še niso vidni.

Medpredmetno učenje in dejavna udeležba lahko pripomoreta k (ponovnemu) vključevanju v šolsko izobraževanje ter motivirata in podpirata pridobivanje osnovnih ter digitalnih znanj in spretnosti.

V državah EU se močno spodbujata medpredmetno učenje in dejavna udeležba v odločanju. Vendar so v samo 13 izobraževalnih sistemih določena posebna merila kakovosti za medpredmetno učenje pri ocenjevanju šol, še manj pa jih omogoča, da učenci in učenke prispevajo k različnim mehanizmom zagotavljanja kakovosti. Medpredmetno učenje je tudi običajen, a ne edini pristop, ki se uporablja pri poučevanju digitalnih znanj in spretnosti v EU, zlasti v primarnem izobraževanju. Za pridobitev digitalnih znanj in spretnosti se pri poučevanju uporablja več pristopov, pogosto vzporedno. Pomanjkanje učiteljev in učiteljic je velika ovira pri poučevanju digitalnih znanj in spretnosti, zlasti pri predmetih, kot je informatika. Vendar le 13 izobraževalnih sistemov ponuja alternativne poti in programe preusposabljanja za (prihodnje) učitelje in učiteljice informatike na eni ali več ravneh izobraževanja.

Podrobnejši pregled raznolikosti in vključevanja v šolsko izobraževanje razkriva številne morebitne vidike izobrazbene prikrajšanosti.

Podpovprečni dosežki pri osnovnih znanjih in spretnostih prevladujejo, kar še vedno povzroča zaskrbljenost po vsej EU. Po uvedbi novega kazalnika pravičnosti v izobraževanju na ravni EU v prejšnjem Pregledu izobraževanja in usposabljanja letošnje poročilo podrobneje obravnava različne podkomponente socialno-ekonomskega položaja ter vidike izobrazbene prikrajšanosti, ki to presegajo. Nove ugotovitve mednarodne raziskave bralne pismenosti (Progress in International Reading Literacy Study, PIRLS) iz leta 2021 kažejo jasno povezavo med uspešnostjo v bralni pismenosti in številom knjig, ki so na voljo doma. Pri migrantih prve generacije, ki so se tako kot njihovi starši rodili zunaj EU, je trikrat večja verjetnost, da bodo zgodaj opustili šolanje (23,9 %) kot pri mladih, ki so se tako kot njihovi starši rodili v državi poročevalki (8,0 %). Poleg tega države EU gostijo več kot 1,3 milijona razseljenih otrok iz Ukrajine, pri čemer si skupno prizadevajo za njihovo vključitev v izobraževalni sistem vsake države.

Cilj v zvezi z učenjem na delovnem mestu na ravni EU za leto 2025 je bil dosežen, vendar je pomanjkanje učiteljev in učiteljic še posebej veliko v poklicnem izobraževanju in usposabljanju.

Leta 2022 je 60,1 % novih diplomantov začetnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja izkusilo učenje na delovnem mestu med izobraževanjem in usposabljanjem, s čimer je bil dosežen cilj na ravni EU za leto 2025, ki znaša najmanj 60 %. V vsej EU je bila v povprečju večja verjetnost, da se bodo zaposlili novi diplomanti poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki so se med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem seznanili z učenjem na delovnem mestu (82,5 % leta 2022), kot tisti, ki se niso (71,6 %). Po nestanovitnem obdobju, povezanem s pandemijo COVID-19, se stopnja zaposlenosti novih diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja (79,7 % leta 2022) približuje ciljni ravni v EU, tj. 82 % do leta 2025. Tudi učna mobilnost v poklicnem izobraževanju in usposabljanju okreva po pandemiji, vendar še vedno precej zaostaja za ciljem. Povpraševanje po učiteljicah in učiteljih v poklicnem izobraževanju in usposabljanju je veliko in v številnih državah poročajo o pomanjkanju.

Cilj glede doseganja terciarne izobrazbe na ravni EU bo izpolnjen veliko prej kot leta 2030, vendar še vedno obstajajo izzivi v zvezi z enakostjo.

Delež oseb s terciarno izobrazbo v starostni skupini 25–34 let še naprej narašča, in sicer z 39,4 % v letu 2019 na 42,0 % v letu 2022, zato je EU na dobri poti, da doseže cilj vsaj 45 % v letu 2030. Na ravni EU je bil dosežen znaten napredek, a sta kljub temu v osmih državah EU terciarno izobrazbo dosegla manj kot dva od petih mladih. V vseh državah EU še vedno obstajajo razlike med spoloma, tako z vidika stopnje dosežene izobrazbe kot tudi področij izobraževanja. Samo 18 izobraževalnih sistemov v EU vključuje strategije za enakost spolov v visokošolskem izobraževanju, medtem ko so nekoliko pogostejše strategije, ki pri dostopu do visokošolskega izobraževanja pomagajo premalo zastopanim skupinam. Države še naprej posodablajo visokošolsko izobraževanje, na primer z digitalizacijo, okvirji kompetenc in mikrookazili.

Delež diplomantov, ki med študijem določen čas preživijo v tujini, je v večini držav EU še vedno nižji od 10 %.

Zaradi pandemije COVID-19 se je zmanjšal delež diplomantov, ki med študijem določen čas preživijo v tujini, kar je znano kot kreditna mobilnost. Leta 2021 je samo v šestih državah članicah EU delež diplomantov na dodiplomski in magistrski stopnji na kreditni mobilnosti presegal 10 %. Vendar je pandemija le ena od številnih ovir za mobilnost v EU. Kljub napredku, doseženemu od leta 2011, novi dokazi kažejo, da so izboljšave mogoče v vseh državah EU. V nasprotju z upadanjem števila študentov, ki bivajo v tujini, se je delež diplomantov, ki so celotni študij zaključili v državi, ki ni njihova matična država, tj. mobilnost za pridobitev diplome, še naprej povečeval. Veliko število diplomantov iz držav zunaj EU, ki predstavljajo 71,0 % vse vhodne mobilnosti za pridobitev diplome, priča o privlačnosti EU kot študijske destinacije.

Prednostne skupine za okrepljene ukrepe politike na področju izobraževanja odraslih so ponovno potrdili vsi razpoložljivi dokazi.

Podatki, na katerih temeljijo cilji udeležbe odraslih v vseživljenjskem učenju, še niso na voljo. Kljub temu vsi razpoložljivi dokazi kažejo, da bodo morali oblikovalci politik posvetiti več pozornosti nekaj ključnim točkam, zlasti v okviru izpopolnjevanja in preusposabljanja, ki se spodbujata z evropskim letom spretnosti. Potrebni so ukrepi za (ponovno) vključevanje vseh delovno sposobnih odraslih, zlasti tistih, ki so starejši, manj izobraženi, niso vključeni na trg dela in živijo na podeželju. Posodobljeni podatki o izobraževanju odraslih bodo zagotovili nova spoznanja o tem, kako usmerjati prihodnje reforme.

ISKANJE INFORMACIJ O EU

Na spletu

Informacije o Evropski uniji v vseh uradnih jezikih EU so na voljo na spletišču Europa:
https://europa.eu/european-union/index_sl.

Publikacije EU

Brezplačne in plačljive publikacije EU lahko prenesete s <http://op.europa.eu/sl/publications> ali jih tam naročite.
Za več izvodov brezplačnih publikacij se obrnite na Europe Direct ali najbližjo informacijsko točko
(https://european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_sl).

Urad za publikacije
Evropske unije